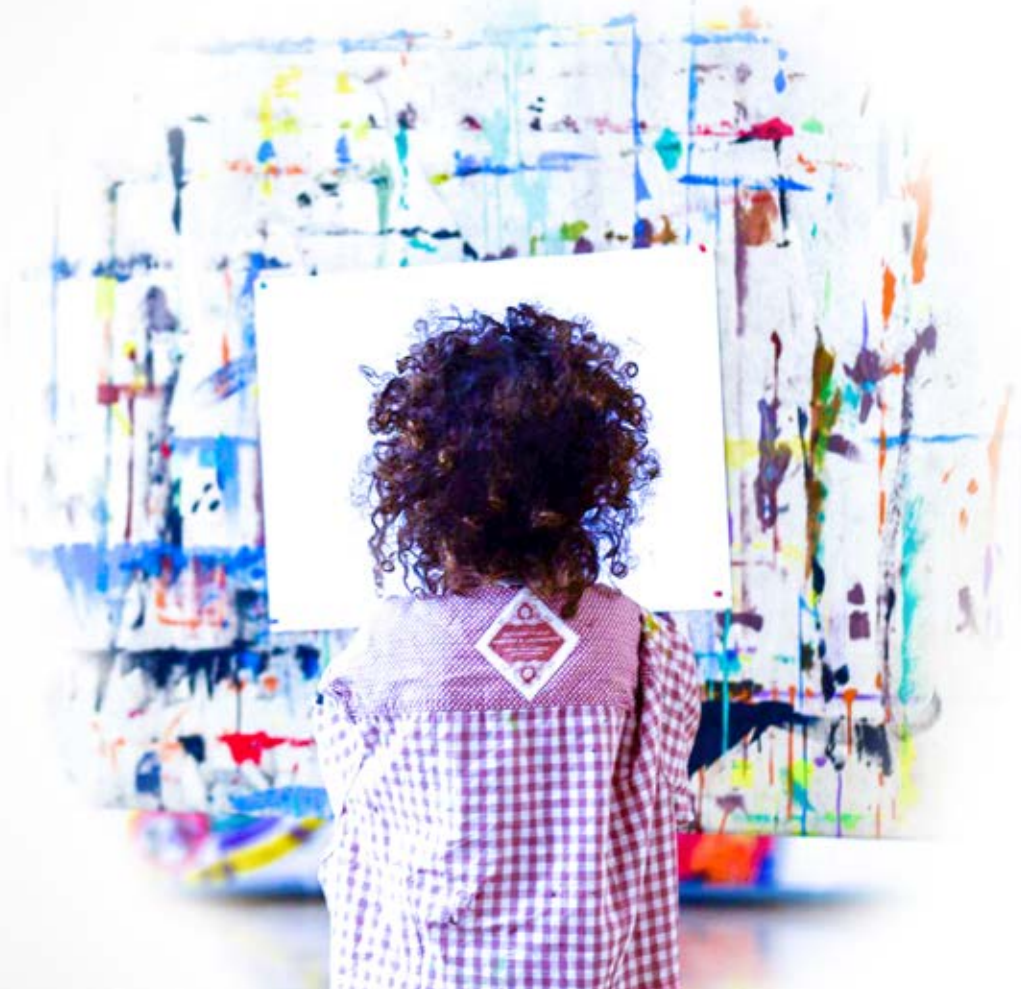

ΕΡΓΑ
&
ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

ΑΠΟ ΤΟ

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ
ΔΙΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ**

Μικρός Ντουνιάς

Τι είναι ο Μικρός Ντουινιάς;

Ο Μικρός Ντουινιάς είναι ένα παιδαγωγικό εγχείρημα στη Λέσβο. Καθημερινά από το 2017, παιδιά προσχολικής ηλικίας από ντόπιες & προσφυγικές οικογένειες παίζουν, μαθαίνουν και δημιουργούν μαζί στη φύση. Παιδιά κι ενήλικες συνδιαμορφώνουμε τη ζωή και τη μάθηση στο Μικρό Ντουινιά, συνδυάζοντας στοιχεία της διαπολιτισμικής, της υπαίθριας και της ελεύθερης βίωματικής μάθησης.

Τι είναι το εργαστήρι διαισθητικής ζωγραφικής;

Στο πλαίσιο της καθημερινής μας συνύπαρξης με παιδιά που μιλούν πολλές διαφορετικές γλώσσες και της διαρκούς παιδαγωγικής αναζήτησης που αυτή επιφέρει, δημιουργήσαμε το Δεκέμβριο του 2018 το εργαστήρι διαισθητικής ζωγραφικής. Έμπνευσή μας αποτέλεσε η παιδαγωγική καινοτομία του Arno Stern και της μαθήτριάς του Michelle Cassou, την οποία προσαρμόσαμε στις ανάγκες του πλαισίου μας.

Ποιοι οι στόχοι του εργαστηρίου;

Το εργαστήρι διαισθητικής ζωγραφικής αποτελεί έναν ασφαλές χώρο, όπου τα παιδιά ζωγραφίζουν με γνώμονα τη διαίσθησή τους - την αυθόρμητη, αυθεντική φωνή που βγαίνει από μέσα τους, η οποία για τη Michelle Cassou αποτελεί τον καταλύτη της δημιουργικότητας. Η ανεμπόδιστη έκφραση μέσω της διαίσθησης επιτρέπει στα παιδιά να εκφράζουν και να βιώνουν ό,τι είναι πιο σημαντικό για αυτά τη δεδομένη στιγμή, να ανακαλύπτουν τον εαυτό τους και να εμπιστεύονται τα συναισθήματά τους. Τα ωθεί να αφουγκράζονται τον εσωτερικό τους κόσμο με φυσικό τρόπο και να εξερευνούν τον εξωτερικό κόσμο χωρίς να διστάζουν να πάρουν ρίσκα. Τα παιδιά αναπτύσσουν έτσι αυτογνωσία, αυτοεκτίμηση και αυτονομία.

Στα πλαίσια του εργαστηρίου βιώνουμε παιδιά που, ζωγραφίζοντας, συγκεντρώνονται βαθιά για μακρύ χρονικό διάστημα, ξεχνούν το γύρω περιβάλλον, μοιράζονται, ανοίγονται, χαλαρώνουν, τραγουδούν, γελούν.

Η αυθόρμητη καλλιτεχνική έκφραση αποτελεί για εμάς ένα εργαλείο για μια πιο ευτυχισμένη ζωή. Μέσα από το εργαστήρι διαισθητικής ζωγραφικής, προσπαθούμε να της δώσουμε χώρο για να απλώσει γερές ρίζες και να ανθίσει.

Ποιοι οι στόχοι αυτού του τεύχους;

Θέλουμε να επικοινωνήσουμε τα βασικά στοιχεία μιας μεθόδου που για εμάς προάγει τη δημιουργικότητα των παιδιών, ενδυναμώνοντάς τα και αποτρέποντας την εμφάνιση δημιουργικών μπλοκαρισμάτων. Τις παιδαγωγικές περιγραφές συνοδεύουν έργα που δημιουργήθηκαν από τα παιδιά του Μικρού Ντουινιά.

Περιγράφοντας πώς εφαρμόζουμε τη μέθοδο στο Μικρό Ντουινιά, σας προσκαλούμε να τη διερευνήσετε και να την εφαρμόσετε στο δικό σας πλαίσιο αλληλεπίδρασης με παιδιά - παιδαγωγικό, φιλικό, οικογενειακό, κ.ο.κ. Παράλληλα, θεωρούμε ότι για να υποστηρίξουμε τη δημιουργικότητα των παιδιών, χρειάζεται να αντιμετωπίσουμε ζητήματα που άπτονται της δικής μας δημιουργικότητας. Για τον Ισπανό ζωγράφο Πάμπλο Πικάσο, «**Κάθε παιδί είναι καλλιτέχνης. Το θέμα είναι πώς θα παραμείνει καλλιτέχνης μεγαλώνοντας**». Σας προ(σ)καλούμε λοιπόν: Δοκιμάστε ό,τι προτείνεται σε αυτό το τεύχος στον εαυτό σας ή/και στον ενήλικο περίγυρό σας. Ας δημιουργούμε πλαίσια, όπου η διαίσθηση βρίσκει χώρο να εκφραστεί.

Με ευχές για δημιουργικότητα, αγάπη & ενσυναίσθηση!

ΠΗΓΕΣ

Η κύρια βιβλιογραφική πηγή που χρησιμοποιήσαμε είναι το βιβλίο «Kids Play: Igniting Children's Creativity» της Michelle Cassou.

Σας προτείνουμε να δείτε το ντοκιμαντέρ «[Alphabet](#)» του Erwin Wagenhofer και τα εξής βίντεο στο YouTube:

[Michelle Cassou - The flowering of children's creativity](#) (67 λεπτά – αγγλικά)

[Michelle Cassou - Point Zero Insights & Images](#) (7 λεπτά – αγγλικά)

[Arno Stern talking about his life and work](#) (6 λεπτά – γαλλικά με αγγλικούς υπότιτλους)

[Au Closliou avec Arno Stern](#) (4 λεπτά – γαλλικά)

[Arno Stern, einen kurzen Einblick in seine Arbeit](#) (9 λεπτά - γαλλικά με γερμανικούς & ιταλικούς υπότιτλους)

[Le Closliou – legendado](#) (4 λεπτά – γαλλικά με πορτογαλικούς υπότιτλους)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΑΠΟ ΚΑΡΔΙΑΣ

τα παιδιά και τις οικογένειες του Μικρού Ντουινιά
τον Julien Delfosse για την υποστήριξη & υλοποίηση της ιδέας του εργαστηρίου
τον Chidanand Hiremath [☎ chi.cafe](#) για τις φωτογραφίες και τη σχεδίαση του ημερολογίου μας για το 2020
τον [Γιώργο Νούνεση](#) για τη μετατροπή του ημερολογίου σε τεύχος

Α' ΕΚΔΟΣΗ Δεκέμβριος 2019

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ Μάρτιος 2022

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΣ

[🌐 www.mikrosdounias.eu](#) (EN), [mikrosdounias.zohosites.eu](#) (ΕΛΛ)

[f mikrosdounias](#)

[✉ mikrosdounias@gmail.com](#)

ΥΛΙΚΑ, ΣΤΗΣΙΜΟ & ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Το εργαστήριο του Μικρού Ντουνιά αποτελείται από τις εξής κατασκευές και υλικά. Δείτε φωτογραφίες στο οπισθόφυλλο του τεύχους!

- Μικρά ξύλινα καβαλέτα, τοποθετημένα κυκλικά.
- Τέμπρες των 500 ή 1000 ml. σε 12 χρώματα. Τοποθετούμε μια ποσότητα από κάθε χρώμα σε γυάλινο βάζο με καπάκι.
- Κάθε χρώμα συνοδεύεται από δύο καλής ποιότητας πινέλα, μεσαίου και μεγάλο μεγέθους. Κάθε πινέλο αντιστοιχεί σε ένα χρώμα, όχι σε ένα παιδί.
- Παλιά πουκάμισα ή μπλούζες ως ποδιές ζωγραφικής.
- Προσωπικοί φάκελοι όπου φυλάσσονται τα έργα κάθε παιδιού.
- Μεγάλη, ξύλινη παλέτα τοποθετημένη στη μέση.
- Κάθε χρώμα έχει δίπλα του ένα δεύτερο γυάλινο βάζο με το νερό του.
- Χαρτί ακουαρέλας σε δύο μεγέθη (A3, A6).

Φροντίζουμε οι διαδικασίες που συνδέονται με το εργαστήριο – η αρχή και το τέλος του για κάθε παιδί – να έχουν μορφή τελετουργίας.

Το εργαστήριο διαρκεί 1,5 ώρα. Κάθε παιδί μπορεί να παραμείνει όσο θέλει και να ζωγραφίσει όσα έργα θέλει.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΧΕΙ Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ, ΟΧΙ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Η καθημερινή παρατήρηση αλλά και βιβλιογραφικές πηγές μας φανερώνουν ότι, ελλείπει ενήλικης παρέμβασης, τα παιδιά ζωγραφίζουν για να παίξουν και να ανακαλύψουν και όχι για να πετύχουν ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Στο εργαστήρι διαισθητικής ζωγραφικής, επιθυμούμε να διαφυλάξουμε την αυθόρμητη αυτή στάση των παιδιών αλλά και να εμπνευστούμε από αυτή. Στα πλαίσιά του, η δημιουργικότητα αντιμετωπίζεται σαν μια διαδικασία που μας συνδέει με την ψυχή κι όχι σαν μια δραστηριότητα που στοχεύει στην παραγωγή ενός τελικού προϊόντος. Θέλουμε τα παιδιά να μην ανησυχούν για αυτό που δημιουργούν, να μη νιώθουν πίεση να κάνουν κάτι 'σωστά', να μη συγκρίνουν τα έργα τους με έργα άλλων.

Να νιώθουν ελεύθερα να εκφράσουν σε μια διαφορετική γλώσσα, αυτή της ζωγραφικής, οτιδήποτε τους υπαγορεύει τη δεδομένη στιγμή η διαίσθησή τους.

ΠΩΣ ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΜΕ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ένα δομημένο πλαίσιο, ήρεμο και λειτουργικό, είναι απαραίτητο. Θέτουμε τους κανόνες που διέπουν τη χρήση του χώρου και των υλικών, τους εξηγούμε ξεκάθαρα στα παιδιά, φροντίζουμε με θετικό τρόπο να τηρούνται. Παράλληλα, με τρόπους που περιγράφουμε σε όλο το τευχάκι, επιχειρούμε να φτιάξουμε μια ασφαλή ατμόσφαιρα που επιτρέπει την ελεύθερη έκφραση της δημιουργικότητας.

ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΟΥΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Φροντίζουμε τα υλικά να είναι στη διάθεση των παιδιών, σε διάταξη εναρμονισμένη με τη σωματική τους διάπλαση. Είμαστε υπεύθυνοι/-ες για όλα τα πρακτικά ζητήματα που σχετίζονται με το χώρο, τα χρώματα, κλπ. Υποστηρίζουμε τα παιδιά σε τεχνικά ζητήματα – όπως το πώς κρατάμε το πινέλο μαλακά, ποια ανάμιξη νερού και χρώματος δουλεύει, κ.ο.κ. Χρειάζεται να είμαστε ανά πάσα στιγμή στη διάθεση των παιδιών, πράγμα που δεν μας επιτρέπει να ζωγραφίζουμε παράλληλα.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να εφαρμόζουμε και οι ίδιες/-οι τη μέθοδο τακτικά, σε διαφορετικό χρόνο.

ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕ & ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΜΕ

Στόχος μας είναι η ήπια συνοδεία του κάθε παιδιού στο ταξίδι προς τον εαυτό του. Θέλουμε τα παιδιά να νιώσουν ότι τα αγαπάμε και τα εκτιμούμε, τα εμπιστευόμαστε για αυτό που είναι κι όχι για αυτό που κάνουν.

Παρατηρούμε προσεκτικά τη δημιουργική πορεία κάθε παιδιού: ποια ζωγραφίζει όντας συνδεδεμένη με τον εσωτερικό της κόσμο, ποιος απέχει ακόμα αρκετά από το να φτάσει εκεί; Κοιτάμε τα παιδιά στα μάτια. Μιλάμε χαμηλόφωνα και όσο χρειάζεται.

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΕΓΓΕΝΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Αν θέλουμε τα παιδιά να ανακαλύψουν ότι αυτό που χρειάζονται για να είναι δημιουργικά ενυπάρχει μέσα τους, πρέπει να είμαστε απόλυτα πεπεισμένες για αυτό. Αν, έστω άρρητα, αμφιβάλλουμε, τους μεταφέρουμε αυτή την αμφιβολία.

ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΡΡΟΗ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΜΕ ΩΣ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι η στάση των ενηλίκων που βρίσκονται κοντά στα παιδιά επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το εύρος της δημιουργικής τους ελευθερίας. Κάθε ενήλικας, συνειδητά ή μη, έχει άποψη για το τι είναι μια ωραία και μια όχι τόσο ωραία δημιουργία. Τα παιδιά, από την άλλη, επιθυμούν να αρέσουν στους ενήλικες, καθώς τους είναι σημαντικοί και πρακτικά απαραίτητοι. Επηρεάζονται από τη γνώμη τους, είτε αυτή εκφράζεται ρητά είτε όχι - τα παιδιά έχουν σε μεγάλο βαθμό την ικανότητα να διστάζουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις των ανθρώπων που τα ενδιαφέρουν.

Η παραπάνω συνειδητοποίηση αποτελεί κλειδί για να μπορέσουμε να συνοδεύσουμε τα παιδιά στο εργαστήριο διαισθητικής ζωγραφικής. Αν η στάση μας είναι συνειδητή, μπορούμε να μετριάσουμε ή ακόμη και να εξαλείψουμε την εμπλοκή μας στη φυσική εξέλιξη της παιδικής διαίσθησης, επιτρέποντας στα παιδιά να βρουν την αυθεντική τους φωνή.

ΒΟΗΘΟΥΝ ΣΤ' ΑΛΗΘΕΙΑ ΤΑ ΕΠΑΙΝΕΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ;

Μια συνήθης ενήλικη τακτική για την εμπύχωση ενός παιδιού που ζωγραφίζει είναι τα σχόλια επαίνου κι ενθουσιασμού. Όμως, ένα παιδί που αντλεί ικανοποίηση από ένα επαινετικό σχόλιο, θα δουλέψει στη συνέχεια για να αποσπάσει κι άλλα. Ο αυθορμητισμός και η σύνδεση με τη διαίσθηση δίνουν τη θέση τους στην προσπάθεια να ζωγραφίσει κανείς/καμία 'ωραία' και 'σωστά' αλλά και στο φόβο του 'λάθους'. Τα επαινετικά σχόλια απομακρύνουν τα παιδιά από την απόλαυση της διαδικασίας και τα προσανατολίζουν προς το αποτέλεσμα, μεγεθύνοντας το φόβο τους απέναντι σε αυτό.

Πώς όμως να υποστηρίξουμε τη δημιουργικότητα των παιδιών – και μάλιστα μακροπρόθεσμα; Καθ' όλη τη διάρκεια του εργαστηρίου, δείχνουμε με τη στάση μας ότι αποδεχόμαστε και εκτιμούμε τα έργα των παιδιών, ότι αποδεχόμαστε και εκτιμούμε τα ίδια τα παιδιά. Τους εφιστούμε την προσοχή στη διαδικασία - ξανά και ξανά.

Πώς αντιδρούμε όταν ένα παιδί ζητά το ίδιο την επιβράβευσή μας – συχνά κατ' επανάληψη; Κοιτάμε το παιδί στα μάτια και του λέμε την αλήθεια: Εδώ, ζωγραφίζουμε για να ανακαλύψουμε και να παίξουμε, όχι για να κρίνουμε το αποτέλεσμα. Προσθέτουμε τι μας άρεσε στη διαδικασία: Μου άρεσε να σε βλέπω να ζωγραφίζεις συγκεντρωμένη, μου άρεσε που απολάμβανες αυτό που έκανες, μου άρεσε ο τρόπος που ενθουσιάστηκες όταν πρόσθεσες το κίτρινο χρώμα. Η εμπειρία μας έχει δείξει ότι, αργά ή γρήγορα, τα παιδιά σταματούν εντελώς να αποζητούν την επιβεβαίωση. Έχει αρχίσει η διαδικασία σύνδεσής τους με τη διαίσθησή τους.

Διαβάστε περισσότερα για το θέμα αυτό στο τευχάκι του Μικρού Ντουιιά «[Επαινος ή Αναγνώριση](#)».

ΔΕΝ ΕΠΕΜΒΑΙΝΟΥΜΕ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Η ανάμιξη ή κριτική μας στα έργα των παιδιών μπορεί να μπλοκάρει τη χαρά της ανακάλυψης και της δημιουργίας. Ρόλος μας ως συνοδού στο εργαστήρι δεν είναι να 'διορθώσουμε' το παιδί ή να προτείνουμε αλλαγές στο έργο του. Ένα παιδί που υπόκειται σε αξιολόγηση αρχίζει ενστικτωδώς να αυτολογοκρίνεται, να διστάζει, να σκέφτεται πριν δημιουργήσει. Η δημιουργικότητα τρέπεται σε διανοητική δραστηριότητα· εγκαταλείπεται η πηγή και άρα το πάθος της.

ΔΕΝ ΠΡΟΑΓΟΥΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

Αποφεύγουμε την καλλιέργεια ανταγωνισμού – συχνά γονείς και παιδαγωγοί ωθούν τα παιδιά προς αυτή την κατεύθυνση χωρίς να το συνειδητοποιούν. Δε συγκρίνουμε επ' ουδενί τα έργα των παιδιών μεταξύ τους!

ΔΕΝ ΩΘΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Στα πλαίσια του εργαστηρίου, τολμούμε να αφήνουμε τα παιδιά χωρίς πρότυπα ή σχέδια που μπορούν να αντιγράψουν. Ζητούμενο εδώ είναι τα παιδιά να ανακαλύψουν τη δύναμη της προσωπικής έκφρασης, να εξασκηθούν στο να βασίζονται στον εαυτό τους και στο αστείρευτο δημιουργικό τους δυναμικό.

Δεν χρειάζεται να ανησυχούμε ή να επέμβουμε, αν ένα παιδί αντιγράφει το έργο ενός άλλου παιδιού. Το ακολουθεί παροδικά στο ταξίδι της έμπνευσής του, που σταδιακά θα το οδηγήσει στο δικό του δρόμο.

ΑΠΟΦΕΥΓΟΥΜΕ ΝΑ ΛΕΜΕ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ // ΝΑ ΖΩΓΡΑΦΙΣΟΥΝ, ΑΚΟΜΑ ΚΙ ΑΝ ΜΑΣ ΡΩΤΟΥΝ.

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου διαισθητικής ζωγραφικής, δε ζητάμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν συγκεκριμένα αντικείμενα ή μορφές. Γνωρίζουμε ότι, όταν έχουν μια συγκεκριμένη οδηγία, εστιάζουν στην προσπάθεια να την ακολουθήσουν και απομακρύνονται από τη διαίσθησή τους: τις ανάγκες, τις αναλογίες, τα χρώματα και τις μορφές της.

ΑΠΟΦΕΥΓΟΥΜΕ ΝΑ ΛΕΜΕ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΩΣ ΝΑ ΖΩΓΡΑΦΙΣΟΥΝ, ΑΚΟΜΑ ΚΙ ΑΝ ΜΑΣ ΡΩΤΟΥΝ.

«Όσο λιγότερη τεχνική, τόσο περισσότερη διαίσθηση» ισχυρίζεται η Michelle Cassou, υπαινισσόμενη ότι η διδασκαλία τεχνικών υπερκαλύπτει τη διαίσθηση. Βασισμένη στην πολύχρονη εμπειρία της, υποστηρίζει ότι, όταν έρθει η ώρα, τα παιδιά ανακαλύπτουν μόνο τους αναλογίες και προοπτική. Είναι σε θέση να εξελίσσουν αυθόρμητα τις τεχνικές που χρησιμοποιούν συχνά, τις οποίες ανακαλύπτουν σαν από φυσικό ένστικτο. Τότε είναι που τα έργα τους διακρίνονται από ζωντάνια και πρωτοτυπία.

Τα έργα που δημιουργούνται με οδηγό τη διαίσθηση αποκαλύπτουν ότι ο τρόπος που κάθε παιδί αντιλαμβάνεται τον κόσμο είναι μοναδικός. Καθώς το σώμα και το πνεύμα του παιδιού αναπτύσσονται, η αντίληψη του κόσμου μεταβάλλεται, πράγμα που αντικατοπτρίζεται ξεκάθαρα στα έργα κάθε παιδιού που ζωγραφίζει φυσικά.

«Μου πήρε μια ολόκληρη ζωή να μάθω να ζωγραφίζω σαν παιδί», μας λέει ο Pablo Picasso.

ΔΥΟ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΤΙΜΟΤΕΡΟ ΝΑ ΜΗΝ ΘΕΤΟΥΜΕ

Υπάρχουν ορισμένες ερωτήσεις που οι ενήλικες συνηθίζουμε να απευθύνουμε σε παιδιά που ζωγραφίζουν. Αν και εκ πρώτης όψης μοιάζουν φυσικές, αποτελούν βασική ανάμιξη στη δημιουργική διαδικασία.

«Τι (είναι αυτό που) ζωγράφισες;»

Με άλλα λόγια: «Δεν μπορώ να αναγνωρίσω τι προσπάθησες να ζωγραφίσεις, η απεικόνιση δεν είναι ρεαλιστική». Τις περισσότερες φορές, μέχρι να του απευθύνουμε την ερώτηση, το παιδί είναι πεπεισμένο ότι αυτό που ζωγράφισε είναι αναγνωρίσιμο. Με αυτήν την έννοια, η ερώτηση μπορεί να το απογοητεύσει ή να το πληγώσει. Εξάλλου, το έργο ενδέχεται να απεικονίζει κάτι αφηρημένο. Σε αυτή την περίπτωση, η ερώτηση μεταφέρει στο παιδί την ενήλικη προσδοκία για συγκεκριμένες απεικονίσεις, απομακρύνοντας το από τη διαίσθησή του.

«Πες μου κάτι για τη ζωγραφιά σου!»

Συχνά, τα παιδιά ζωγραφίζουν ό,τι δεν μπορούν να εκφράσουν με λέξεις. Για να ανταποκριθεί στη συγκεκριμένη προτροπή, το παιδί χρειάζεται να εγκαταλείψει βίαια το χώρο της μη λεκτικής έκφρασης και να ενεργοποιήσει μια διαφορετική εγκεφαλική λειτουργία. Θέλοντας να ικανοποιήσει τον ενήλικα που ρωτά, δεν αποκλείεται να σκαρφιστεί μια απάντηση που καμία σχέση δεν έχει με τη δημιουργική ροή, η οποία έχει διακοπεί.

Τα παιδιά ανοίγονται πολύ περισσότερο όταν, αντί να εμπλεκόμαστε στη δουλειά τους, φροντίζουμε η ατμόσφαιρα να εμπνέει ασφάλεια και κατανόηση. Όταν θέλουν να μοιραστούν κάτι μαζί μας, το κάνουν – και τότε βιώνουμε αισθήματα πραγματικής εμπιστοσύνης και εγγύτητας.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΑ ΜΠΛΟΚΑΡΙΣΜΑΤΑ

«Δεν ξέρω να ζωγραφίζω», «Δεν είμαι καλή στη ζωγραφική»: Ο κόσμος είναι γεμάτος ανθρώπους με δημιουργικά μπλοκαρίσματα, που δυσκολεύονται ή αδυνατούν να εκφραστούν μέσα από τη γλώσσα της ζωγραφικής. Η εγγενής επιθυμία των παιδιών να εκφραστούν δημιουργικά μπορεί να ανακοπεί εξαιτίας μιας αλληλεπίδρασης που τα πλήγωσε, τα μπέρδεψε ή τα έκανε να αμφιβάλλουν. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί σε πολύ νεαρή ηλικία και να επηρεάσει τη δημιουργική έκφραση του ατόμου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Υπάρχουν ενδείξεις που μπορούν – κατά περίπτωση – να μας βοηθήσουν να εντοπίσουμε ένα δημιουργικό μπλοκάρισμα. Ένα παιδί ενδέχεται να δυσκολεύεται να εξερευνήσει, φοβούμενο μήπως κάνει 'λάθος'· να ζητά επισταμένα συγκεκριμένες οδηγίες ή κάτι για να αντιγράψει· να αντιμετωπίζει τη διαδικασία μηχανικά, σαν να υποβάλλεται σε κάποια διανοητική άσκηση. Μπορεί να νιώθει ή να λέει ότι το έργο του δεν είναι αρκετά ωραίο ή ρεαλιστικό. Να προσπαθεί να δημιουργήσει κάτι που θα αρέσει ή θα εντυπωσιάσει τους/ τις ενήλικες, επειδή αδυνατεί να εκφραστεί πηγαία.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία αλλά και το μικρό μας δείγμα στο Μικρό Ντουινά, η σύνδεση με τη δημιουργικότητα μπορεί να ανακτηθεί στο πλαίσιο του εργαστηρίου διαισθητικής ζωγραφικής. Στοιχεία που περιγράφονται σε αυτό το τευχάκι συνθέτουν μια γενικότερη στάση, η οποία μπορεί να βοηθήσει κουρασμένα, μπλοκαρισμένα παιδιά να γυρίσουν στον εαυτό τους και στην πηγή της δημιουργικότητάς τους. Ακόμα πιο στοχευμένα μπορούμε να κινηθούμε, εάν γνωρίζουμε ή εντοπίσουμε την πηγή του μπλοκαρίσματος.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Κατά τη Michelle Cassou, τα παιδιά αποκτούν πρόσβαση στην αληθινή δημιουργία, όταν μαθαίνουν να ολοκληρώνουν αυτό που άρχισαν. Όσο προχωρούν στον πίνακα τους, τόσο πιο βαθιά στην έκφρασή τους αφήνονται και τόσο πιο ευτυχισμένα νιώθουν.

Το τελείωμα ενός πίνακα είναι μια πολύ ευαίσθητη στιγμή: ο ενθουσιασμός, η διαίσθηση και η διάθεση για τον επόμενο πίνακα ενδέχεται να λιγοστέψουν, αν ένας πίνακας μείνει ανολοκλήρωτος.

Αντίθετα, ένας ολοκληρωμένος πίνακας οδηγεί σε πλήρωση και ικανοποίηση, και άρα έμπνευση για τον επόμενο.

Δεν υπάρχουν πρότυπα για το πότε ένας πίνακας ολοκληρώνεται – εξαρτάται από το παιδί κι από τη στιγμή. Άλλωστε, δε χρειάζεται να ολοκληρώνονται όλες οι δημιουργίες. Αφυπνίζουμε τη διαίσθησή μας και παρατηρούμε προσεκτικά κάθε παιδί: Στάματσε να ζωγραφίζει γιατί έκανε ό,τι μπορούσε και ήθελε ή επειδή δεν ξέρει πώς να συνεχίσει;

Αν νιώθουμε ότι ταιριάζει, μπορούμε να εκφράσουμε στο παιδί ότι ίσως να μην εξάντλησε το δυναμικό της συγκεκριμένης δημιουργίας – πάντα με προσοχή κι ευαισθησία, με τρόπο που να ανοίγει πιθανότητες. Το αν θα προσθέσει ή όχι κάτι στη ζωγραφιά του παραμένει στη διακριτική ευχέρεια του παιδιού.

ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΧΘΗΚΑΝ;

Ο Arno Stern, εμπνευστής της μεθόδου που μας ενέπνευσε να στήσουμε το εργαστήριο διαισθητικής ζωγραφικής του Μικρού Ντουινιά, είναι στο θέμα αυτό ιδιαίτερα αυστηρός. Κανένας εξωτερικός παρατηρητής δεν αποκτά πρόσβαση σε έργα που δημιουργούνται στο χώρο του. Τα έργα δε δίνονται ποτέ στις δημιουργούς τους – αποθηκεύονται σε φακέλους και, εφόσον η δημιουργός συμφωνεί, χρησιμοποιούνται για ερευνητικούς σκοπούς. Η στάση αυτή δίνει ένα σαφές μήνυμα: Στόχος είναι οι συμμετέχουσες να δρουν και να βιώνουν, όχι να παράγουν ή να αποδεικνύουν. Οφείλουμε να διαφυλάσσουμε τη δημιουργικότητα με κάθε δυνατό τρόπο.

Στο Μικρό Ντουινιά, ενστερνιζόμαστε αυτή την άποψη μερικώς. Συγκεντρώνουμε τα έργα των παιδιών σε προσωπικούς φακέλους. Δεν τα εκθέτουμε. Ωστόσο αναρωτιόμαστε: Μήπως θα ήταν ευεργετικό για τα παιδιά να αποκτήσουν κάποτε πρόσβαση στις πρώτες τους ζωγραφιές; Η αυθεντικότητα της έκφρασης που τα διακρίνει τώρα ίσως χαθεί με το πέρασμα του χρόνου ή το πέρασμα από άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Προς το παρόν, λοιπόν, αποθηκεύουμε – αλλά δεν υποσχόμαστε ότι δεν θα στείλουμε στα παιδιά τα έργα τους κάποια χρόνια μετά την αποφοίτησή τους από το Μικρό Ντουινιά...

Άλλωστε, αποφασίσαμε να συμπεριλάβουμε δώδεκα ανώνυμα έργα σε αυτό το τευχάκι. Πίσω από την απόφαση αυτή κρύβεται η επιθυμία μας η συγκεκριμένη μέθοδος να εμπνεύσει κι άλλους ανθρώπους και χώρους. Ελπίζουμε να το πετύχαμε!

Μικρός Ντουνιάς